

R. T.

Obchody rocznicy kopernikowskiej

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 19/2, 383-386

1974

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OBCHODY ROCZNICY KOPERNIKOWSKIEJ

Z okazji 500 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika odbyło się w dniu 5 listopada 1973 r. w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie sympozjum naukowe. Towarzyszyła mu wystawa zbiorów filatelistycznych poświęconych wielkiemu astronomowi i innym wybitnym uczynom polskim.

5 października w Książnicy Miejskiej w Toruniu zorganizowano uroczyste posiedzenie Towarzystwa Naukowego. Podsumowano na nim wkład TNT w obchody Roku Kopernikowskiego. O pracach Komisji Kopernikowskiej mówiła prof. W. Iwanowska, a działalności wydawniczej prof. M. Biskup. TNT było m.in. współorganizatorem wielkiej wystawy ukazującej kulturę Ziemi Chełmińskiej w czasach Kopernika. Znaczny jest też wkład Towarzystwa we współpracę z organizacjami polonijnymi, zwłaszcza na terenie Australii i Ameryki Północnej.

W wyniku starań oraz przy pomocy Ministerstwa Kultury i Sztuki, władze Uniwersytetu w Uppsali wypożyczyły księgozbiór Kopernika wywieziony z Fromborka w okresie wojen szwedzkich w XVII w. Od 18 grudnia 1973 r. księgozbiór ten ekspozycyjny był na wystawie kopernikanów urządzonej w Książnicy Miejskiej w Toruniu.

W toruńskim UMK odbył się 24 listopada uroczysty koncert dla organizatorów programu kopernikowskiego w tym mieście. W spotkaniu, kończącym w Toruniu obchody 500 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, wzięło udział ponad tysiąc osób. Dokonano podsumowania działalności Miejskiego Społecznego Komitetu Obchodów rocznicy kopernikowskiej, a szczególnie aktywnym działaczom wręczono dyplomy oraz pamiątkowe medale.

5 listopada przewodniczący Rady Państwa prof. Henryk Jabłoński przekazał Bibliotece Narodowej w Warszawie — otrzymane w czasie wizyty w Czechosłowacji od prezydenta Ludwika Svobody — facsimile *Kodeksu Wyszehradzkiego* z 1085 r. oraz *De revolutionibus* Mikołaja Kopernika z odręcznymi komentarzami Tycho de Brahe.

Komisja Obchodów 500-lecia urodzin M. Kopernika w Uniwersytecie Warszawskim, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej oraz Biblioteka Uniwersytecka przygotowały wystawę pn. *Dokonania Roku Kopernikowskiego. Uroczystości — sesje naukowe — publikacje*. Pokazano na niej najważniejsze dokumenty i materiały dotyczące obchodów kopernikowskich, interesujące, polskie i zagraniczne, wydawnictwa, oraz okolicznościowe medale. Scenariusz wystawy przygotowała doc. B. Bieńkowska, konsultantem był doc. J. Dobrzycki a udział w organizowaniu jej wzięły: mgr Z. Czapelska, mgr J. Krajewska i mgr E. Roze. Opracowanie plastyczne zapewnił S. Czajka. Ekspozycja czynna była od 6 do 20 grudnia w Sali Lustrzanej Pałacu Potockich.

*

W końcu 1973 r. odsłonięty został w Brukseli, przed planetarium na terenie dawnej wystawy światowej Expo 58, posąg Mikołaja Kopernika. Pieniądze na ten cel zebrała belgijska polonia, a sam odlew przekazany został w darze z Polski. Popieranie to wykonała rzeźbiarka Ludwika Nitschowa.

W Ostendzie nastąpiło 25 listopada otwarcie czterech dużych, połączonych ekspozycji: *Kopernik — Kosmos*, wystawy plakatu polskiego, polskiej grafiki i artystycznych wyrobów ludowych. Wystawa czynna była w salach „Medina Center”. W części

poświęconej Kopernikowi znajdowało się 50 najlepszych płócien, pochodzących z wystawy zorganizowanej w ramach obchodów kopernikowskich w Toruniu oraz kilkadziesiąt rzeźb w drzewie, płaskorzeźb i figur Kopernika, wypalanych w glinie — prac artystów ludowych. Pochodzą one ze zbiorów Muzeum Etnograficznego w Toruniu. Salę, w której znajdowała się ekspozycja, organizatorzy postanowili nazwać Salą Kopernikowską.

Odsłonięciem pomnika polskiego astronoma w Bratysławie, w dniu 30 listopada, zakończyły się obrady Roku Kopernikowskiego w Czechosłowacji. Pomnik usytuowano na placu przed Wydziałem Przyrodniczo-Matematycznym Uniwersytetu im. Komeńskiego. Autorem rzeźby jest Tibor Bartvay.

W Helsinkach, w gmachu politechniki otwarta została 3 grudnia wystawa poświęcona Mikołajowi Kopernikowi. W uroczystości wzięli udział profesorowie politechniki, z rektorem uczelni, prof. Pentti Laasonenem, któremu ambasador PRL przekazał egzemplarz *Dzieł wszystkich M. Kopernika*.

Na początku grudnia przebywał we Francji wicedyrektor Instytutu Astronomii UMK doc. A. Woszczyk. W kilku ośrodkach naukowych wygłosił on odczyty m. in. na temat recepcji teorii Kopernika. Wykłady i spotkania doc. Woszczyka połączone były z licznymi imprezami wienieczącymi Rok Kopernikowski, które urządzały lokalne komitety obchodów jubileuszowych lub wyższe uczelnie. W największym francuskim ośrodku radioastronomii w Nancy odsłonięto tablicę pamiątkową ku czci Kopernika, zaś w Bourges i Le Mans odbywały się wystawy kopernikowskie.

W końcu listopada odbyło się w Belgradzie wręczenie pamiątkowych medali *Mikołaj Kopernik 1473—1973* grupie profesorów wyższych uczelni jugosłowiańskich i pracowników instytucji naukowych oraz kulturalnych. Medale te zostały przyznane za wybitny wkład w zorganizowanie obchodów kopernikowskich w Jugosławii. Otrzymali je m. in. prof. D. Teleki — sekretarz generalny komitetu obchodów kopernikowskich w Jugosławii i prof. T. Andjelić — przewodniczący Stowarzyszenia Astronautycznego Jugosławii. Wręczenia medali dokonał ambasador Janusz Burakiewicz.

Na początku grudnia w Ottawie odbyły się specjalne uroczystości poświęcone polskiemu astronomowi, których gospodarzem był prezes Królewskiego Towarzystwa Naukowego dr Guy Sylwestre. Rozpoczęto je sesją naukową z udziałem, przedstawicieli władz państwowych, świata nauki, organizacji polonijnych i korpusu dyplomatycznego. Podczas sesji odbywającej się pod hasłem „Na niespokojnej Ziemi w 500 lat po Koperniku” wygłoszono pięć odczytów, a uczestnicy jej otrzymali od premiera Kanady list, w którym podkreślił on wielkość polskiego uczonego. Materiały z sesji mają ukazać się w wydaniu książkowym. Otwarto również wystawę pn. *Mikołaj Kopernik*.

Pod tytułem *Kopernik — tytan epoki Odrodzenia* ukazała się w Hawanie książka o życiu i pracy uczonego na tle epoki, w której żył i działał. Inicjatorem tej publikacji była komisja obchodów 500-lecia urodzin Kopernika powołana przez Kubańską Akademię Nauk.

W grudniu, w Vientiane premier Laosu, książę Souvanna Phouma, patronujący obchodom kopernikowskim w tym kraju dokonał uroczystego zamknięcia Roku Kopernikowskiego. W uroczystości, która odbyła się w siedzibie polskiej delegacji do Międzynarodowej Komisji Kontroli i Nadzoru w Laosie, uczestniczyli członkowie rządu królewskiego, Patriotycznego Frontu Laosu, świata kulturalnego i naukowego oraz ambasadorzy krajów zaprzyjaźnionych. Przedstawiciel PRL, minister pełnomocny Andrzej Wawrzyniak przekazał premierowi Souvannie Phoumie oraz Królewskiej Akademii Laotańskiej dary od rektoratu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w postaci obrazów o tematyce kopernikowskiej oraz wręczył medale pamiątkowe osobom, które przyczyniły się do zorganizowania obchodów kopernikowskich w Laosie. Medale otrzymali: prof. S. P. Nginn — prezes Królewskiej Akademii Laotańskiej,

S. Rasaplong — dyrektor generalny Ministerstwa Informacji oraz dwaj dziennikarze laotańscy.

21 grudnia w Pałacu UNESCO w Bejrucie wyświetlony został film o życiu i pracy Kopernika. Film obejrzało wielu przedstawicieli libańskiego świata naukowego i kulturalnego. W Pałacu UNESCO czynna była również wystawa kopernikowska.

7 listopada odbyła się w Meksyku uroczystość odsłonięcia pomnika Mikołaja Kopernika. Pomnik dłuta polskiego rzeźbiarza Mieczysława Weltera stanął w największym parku Meksyku, Chapultepec. Jego fundatorem jest m. in. polsko-meksykańskie małżeństwo Wanda Falkowska i jej mąż J. Ortega.

Bogaty był program obchodów kopernikowskich w Niemieckiej Republice Demokratycznej. W czasie jego trwania odbyły się liczne sympozja naukowe, wydano wiele książek i artykułów. Obok berlińskiego obserwatorium astronomicznego ustawiono popiersie Kopernika. Z okazji zakończenia obchodów odbyła się 10 grudnia w Ambasadzie PRL w Berlinie uroczystość, na której głównym organizatorem obchodów kopernikowskich w NRD wręczone zostały pamiątkowe medale.

Odsłonięcie pomnika Mikołaja Kopernika odbyło się 14 października w Chicago. Wykonany w Polsce odlew to kopia rzeźby Thorvaldsena, stojącej w Warszawie przed Pałacem Staszica. Inny jest tylko kształt cokołu. Pomnik ustawiono przed planetarium Adlera nad jeziorem Michigan. Napis (w języku angielskim) na akcie erekcyjnym głosi: „Dla upamiętnienia 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika w Toruniu, 19 lutego 1473 roku, Fundacja Kopernikowska oraz Kongres Polonii Amerykańskiej postanowiły wznieść i podarować miastu Chicago ten pomnik, poświęcony Wielkiemu Uczonemu, Reformatorowi, Filozofowi, Matematykowi, Fizykowi, Prawnikowi, w celu uczczenia człowieka i jego dzieła, które stało się jednym z kamieni milowych współczesnej kultury i cywilizacji europejskiej, Polacy ofiarowują ten pomnik miastu Chicago, żeby umieścić imię polskiego uczonego Mikołaja Kopernika pośród innych ludzi wielkich zasług, którzy położyli podwaliny nauki światowej”. Napisy na cokole są w języku polskim i angielskim.

Ambasador PRL w Budapeszcie wręczył w końcu grudnia medale kopernikowskie przyznane naukowcom węgierskim i instytucjom naukowym. Medale otrzymały następujące instytucje: Węgierska Akademia Nauk, Obserwatorium Astronomiczne „Urania”, Węgierskie Towarzystwo Wiedzy Powszechnej oraz Redakcja tygodnika „Życie i Nauka”. Indywidualne medale przyznano: prof. Gyorgy Kuliniowi, dyrektorowi Obserwatorium „Urania” oraz prof. Ivanowi Almarowi z Węgierskiej Akademii Nauk.

W połowie listopada odbyła się w Ferrarze — w ramach obchodów kopernikowskich — sesja naukowa, na której dyskutowano m. in. dwa następujące tematy: *Wpływ rewolucyjnych odkryć Kopernika na postęp nauki* oraz *Znaczenie Kopernika jako prekursora nowoczesnych badań naukowych*. Tematy przedstawione zostały przez prof. C. Bonati-Pighettiego z uniwersytetu w Ferrarze i prof. A. Swinarskiego z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Na murze średniowiecznego pałacu w Ferrarze, który przed 500 laty był siedzibą słynnego uniwersytetu, 16 listopada odsłonięta została tablica pamiątkowa upamiętniająca studia w tym mieście Mikołaja Kopernika.

W Bolonii w dniach 16—19 listopada odbywały się uroczystości kopernikowskie zorganizowane przez tamtejszą uczelnię. Uczestniczyła w nich delegacja Krakowa, w skład której weszli: przewodniczący Rady Narodowej m. Krakowa Jerzy Pękala, prof. Wiktor Zin i prof. Mieczysław Karaś. Na domu, w którym mieszkał Kopernik w czasie studiów w Bolonii odsłonięto tablicę pamiątkową. Odbyła się również sesja naukowa, na której wygłoszone zostały wykłady na temat znaczenia dzieła wielkiego uczonego dla astronomii i dla postępu nauki.

W dniach 8—13 października obradował w stolicy Azerbejdżanu — Baku XXIV Międzynarodowy Kongres Astronautyczny. Drugi dzień kongresu rozpoczął się sesją kopernikańską. Uczestnicy wysłuchali 9 referatów z zakresu mechaniki nieba. Wykład zatytułowany *Hołd Kopernikowi* wygłosił prof. J. Grebienikow. W kuluarach kongresu zorganizowano wystawę dzieł, fotografii i pamiątek kopernikowskich.

Na uniwersytecie we Lwowie otwarto 26 października wystawę poświęconą 500 rocznicy urodzin Kopernika. Eksponowano na niej m.in. portrety wybitnych astronomów przeszłości, fotogopie autografów Kopernika i zdjęcia miast związanych z jego życiem i działalnością, średniowieczne mapy i schematy nieba oraz starodruki.

R. T.

OTWARCIE WYSTAWY KOPERNIKOWSKIEJ W MONACHIUM

W dniu 13 lipca 1973 r. w Deutsches Museum w Monachium otwarta została okolicznościowa wystawa poświęcona Mikołajowi Kopernikowi pn. *Nicolaus Copernicus 1473—1573 Wandel des Weltbildes*.

Inicjatorem wystawy był kierownik Deutsche Copernicus-Forschungestelle w Monachium dr Heribert Nobis, członek Comité Nicolas Copernic Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii. Organizatorem: Kommission für die Copernicus-Gesamtausgabe (przewodniczący prof. dr Bernhard Sticker) wraz z Deutsche Copernicus-Forschungestelle i Deutsches Museum (dyrektor Theo Stillger). Przy ekspozycji m.in. współpracowali: prof. dr Winfried Petri, dr Ludgar von Mackensen, dr Jurgen Teichmann, inż. arch. Peter Kuntze. Wystawę finansowało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Georg Agricola Gesellschaft.

Mimo charakteru ściśle naukowego wystawa została przeznaczona dla szerokiego ogółu odbiorców. Dlatego też niektóre modele astronomiczne zaopatrzone w mechanizmy z pomocą których zwiedzający sami mogą je uruchamiać, uzyskując plastyczny „obraz świata”. Układ eksponatów (przyrządy astronomiczne, ryciny ze starodruków, rękopisy) wraz ze wziętymi objaśnieniami obrazował przejście od światopoglądu geocentrycznego do heliocentryzmu z punktem kulminacyjnym — teorią astronomiczną Mikołaja Kopernika. Starannie przedstawiono historię życia fromborskiego astronoma, zilustrowaną dokumentami. Dzięki zastosowaniu metody audiowizualnej (diapozytywy z nagraniem taśmą magnetofonową), zwiedzający mogli indywidualnie, w sposób przystępny poznać najważniejsze fakty z życia Mikołaja Kopernika. Były one podane z dużym obiektywizmem. Przykładem może być przedstawienie projektu kopernikowskiej reformy monetarnej *Monete cudende ratio*, jako czynnika służącego gospodarczej integracji Prus i Korony. Trzeba zaznaczyć, że na przebieg uroczystości kopernikowskich w Niemieckiej Republice Federalnej — tak w Norymberdze (19 II 1973) jak i w Monachium (13 VII 1973) nie miały wpływu niemieckie siły odwetowe.

Wystawę otworzył dyrektor Deutsches Museum, Theo Stillger, witając przybyłych gości. Uzasadnił on cel wystawy kopernikowskiej w ramach realizowanego przez Muzeum programu upowszechnienia nauki. Przemówienie inauguracyjne wygłosił prof. dr Bernhard Sticker a oprowadzał po wystawie dr Heribert Nobis.

W otwarciu wystawy, ze strony polskiej wzięła udział dr Zofia Wardęska, jako przedstawiciel Pracowni Badań Kopernikańskich Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, współpracującej z Deutsche Copernicus-Forschungestelle.

Z. W.